

Όνομα: _____

Μεταβατικά (μονόπτωτα ή δίπτωτα) - αμετάβατα ρήματα

Τα ρήματα που συνήθως παίρνουν αντικείμενο (ή αντικείμενα) ονομάζονται **μεταβατικά**, γιατί η ενέργεια του υποκειμένου μεταβαίνει (μεταφέρεται) στο αντικείμενο. π.χ. Η Μαρία **έδεσε** τα κορδόνια της.
Ο Γιάννης **διαβάζει** εφημερίδα.

Τα ρήματα που συνήθως δεν παίρνουν αντικείμενο λέγονται **αμετάβατα**, γιατί η ενέργεια του υποκειμένου δε μεταβαίνει σε κάτι άλλο:

π.χ. Τα σκυλιά **γαβγίζουν**. Ο ήλιος **λάμπει**. Ο Νίκος **διαβάζει** δυνατά.

- Υπάρχουν ρήματα που χρησιμοποιούνται πάντα ως αμετάβατα, π.χ. τα ρήματα λάμπω, κελαηδώ, άλλα που χρησιμοποιούνται πάντα ως μεταβατικά, π.χ. τα ρήματα προσφέρω, δίνω, και άλλα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν άλλοτε ως μεταβατικά και άλλοτε ως αμετάβατα.
- Το αντικείμενο μπορεί να είναι ένα **ουσιαστικό** που βρίσκεται στην αιτιατική ή, πιο σπάνια, στη γενική πτώση, ή ένα στοιχείο του λόγου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί όπως το ουσιαστικό, όπως είναι οι **αντωνυμίες ή άλλες λέξεις**, με το άρθρο μπροστά, ή και μια **ολόκληρη πρόταση** (η οποία εισάγεται με **να, πως, ότι, μήπως, αν** κτλ.) που είναι εξαρτημένη από το ρήμα.

Δίπτωτα-μονόπτωτα ρήματα

Μπορεί ένα ρήμα να έχει δύο **αντικείμενα**, το ένα σε αιτιατική, που λέγεται **άμεσο αντικείμενο**, και το άλλο σε γενική ή σε αιτιατική με πρόθεση, που λέγεται **έμμεσο αντικείμενο**:

π.χ. Ο Γιώργος μου **έδωσε** τα βιβλία. (τα βιβλία είναι το άμεσο αντικείμενο σε αιτιατική πτώση - Το μου είναι το έμμεσο αντικείμενο σε γενική πτώση).

Την ίδια πρόταση μπορούμε να την πούμε και ως εξής: Ο Γιώργος **έδωσε** σε μένα τα βιβλία.

(Τα βιβλία είναι το άμεσο αντικείμενο σε αιτιατική πτώση - Το **σε μένα** είναι το έμμεσο αντικείμενο σε αιτιατική με πρόθεση).

1. Υπογράμμισε με κόκκινο χρώμα τα μεταβατικά ρήματα και με μπλε τα αμετάβατα:

- Ο παππούς ποτίζει τα λουλούδια.
- Η Μαρία μιλάει στο Γιώργο.
- Η μαμά γέλασε πολύ με το αστείο μου.
- Δίψασα και ήπια λίγο νερό.
- Οι μαθητές πήγαν εκδρομή στο Σούνιο.
- Ο δάσκαλος διάβασε το άρθρο της εφημερίδας.
- Ο Κώστας διαβάζει τη γεωγραφία του.
- Ένα αυτοκίνητο τρέχει στο δρόμο.
- Ο κηπουρός ποτίζει τον κήπο.
- Στο σχολείο έρχομαι κάθε πρωί μόνος μου.
- Ο Θησέας σκότωσε το Μινώταυρο.

2. Υπογράμμισε με κόκκινο χρώμα τα μονόπτωτα ρήματα και με μπλε τα δίπτωτα:

- Ο Γιάννης παίζει ποδόσφαιρο.
- Η Ελένη είπε στο Βασίλη ένα μυστικό.
- Η γιαγιά μου μου έδωσε μερικά κουλουράκια, που είχε φτιάξει η ίδια.
- Στα γενέθλιά μου η φίλη μου η Μαρία μου χάρισε ένα ημερολόγιο, για να γράφω τις σκέψεις μου.
- Κάθε βράδυ διαβάζουμε με τη μαμά μου ένα διήγημα από μια παιδική ανθολογία.
- Ο παππούς μου μου ζήτησε ένα ποτήρι νερό και εγώ του το έφερα.

3. Κύκλωσε στις παρακάτω προτάσεις το υποκείμενο και υπογράμμισε με μπλε το άμεσο αντικείμενο και με κόκκινο το έμμεσο:

- Ο Θεός μου έφερε στη μαμά μου για τα γενέθλιά της ένα ζευγάρι δερμάτινα παπούτσια.
- Η μητέρα τάισε το μωρό της φρουτόκρεμα.
- Το Σάββατο το πρωί ο αδερφός μου κι εγώ τακτοποιήσαμε το δωμάτιό μας.
- Οι γονείς μας, γυρίζοντας από ένα ταξίδι τους στην Αμερική, μας έφεραν πολλά δώρα.
- Το παιδί διάβασε για λίγο ένα βιβλίο και αποκοιμήθηκε.

Το κατηγορούμενο και τα συνδεδετικά ρήματα

Ορισμένα ρήματα, που λέγονται **συνδεδετικά**, βοηθούν να συνδεθεί το υποκείμενο με κάποια λέξη (συνήθως επίθετο ή ουσιαστικό), που δηλώνει κάποιο χαρακτηριστικό ή ιδιότητα του υποκειμένου ή ότι το υποκείμενο είναι σε μία κατάσταση. Αυτή η λέξη ονομάζεται **κατηγορούμενο**.

π.χ. Ο παππούς φαίνεται χλωμός.

(Το συνδεδετικό ρήμα φαίνεται συνδέει το υποκείμενό του ο παππούς με το επίθετο χλωμός, που είναι κατηγορούμενο.)

Συνδεδετικά ρήματα:

Τα πιο συνηθισμένα συνδεδετικά ρήματα είναι τα: είμαι, γίνομαι, γεννιέμαι, λέγομαι, νομίζομαι, φαίνομαι, θεωρούμαι, ονομάζομαι, εκλέγομαι, κληρώνομαι, χειροτονούμαι και άλλα που έχουν συγγενική σημασία με αυτά.

Μορφές του κατηγορουμένου

Θέση κατηγορούμενου συνήθως μπορούν να πάρουν:

- Ουσιαστικά π.χ. Ο Γιάννης είναι **μαθητής του Δημοτικού**.
- Επίθετα π.χ. Ο δρομέας είναι **γρήγορος**.
- Αριθμητικά π.χ. Τα παιδιά στην τάξη είναι **είκοσι**.
- Αντωνυμίες π.χ. Η αιτία ήταν **άλλη**.
- Μετοχές π.χ. Η μητέρα μου φαίνεται **κουρασμένη**.
- Επιρρήματα π.χ. Με τη μετακόμιση το σπίτι ήταν **άνω κάτω**.
- Εμπρόθετοι προσδιορισμοί π.χ. Το πιάνο είναι **από ξύλο**.
- Προτάσεις (σε θέση ουσιαστικού ή επιθέτου) π.χ.: Να γίνεις **ό,τι σου αρέσει**.

4. Στις παρακάτω προτάσεις υπογράμμισε τα συνδεδετικά ρήματα και τα κατηγορούμενά τους:
- Ο Θανάσης διορίστηκε δάσκαλος στις Σέρρες.
 - Ο αδερφός μου σήμερα μου φαίνεται παράξενος.
 - Η Μαρία είναι πολύ καλή μαθήτρια.
 - Ο Κολοκοτρώνης ήταν γενναίοψυχος.
 - Το μωράκι γεννήθηκε υγιέστατο.
 - Ο κ. Παπαδόπουλος εκλέχθηκε Δήμαρχος.
 - Ο Γιώργος υπηρετεί στρατιώτης στη Ρόδο.
5. Να υπογραμμίσεις τα ρήματα των προτάσεων και να τα ξεχωρίσεις σε μεταβατικά, αμετάβαρα ή συνδεδετικά.
- Ο οδηγός στάθηκε τυχερός. _____
 - Η γιαγιά πλέκει. _____
 - Οι φίλοι μου περιεργάζονται το νέο μοντέλο του αυτοκινήτου. _____
 - Κάποιος χτυπάει την πόρτα. _____
 - Οι αδερφές μου παίζουν κυνηγητό. _____
 - Οι αδερφές μου παίζουν. _____
 - Η υπογραφή θεωρήθηκε πλαστή. _____
6. Να αναγνωρίσεις τους όρους της πρότασης:
(Υ: Υποκείμενο, Ρ:Ρήμα, ΑΑ: Άμεσο Αντικείμενο, ΕΑ: Έμμεσο Αντικείμενο Κ:Κατηγορούμενο)
- Ο Γιώργος πρόσφερε πορτοκαλάδα στη θεία. 1. Υ 2.Ρ 3. ΑΑ 4. ΕΑ
 - Ο Νίκος διαβάζει. 1. _____ 2. _____
 - Αισθάνεται ενοχλημένος. 1. _____ 2. _____
 - Η κατάσταση έχει γίνει αφόρητη. 1. _____ 2. _____ 3. _____
 - Μου ζήτησαν λίγο χρόνο. 1. _____ 2. _____ 3. _____
 - Η απόφαση ήταν να μείνουμε όλοι. 1. _____ 2. _____ 3. _____
 - Ο υπεύθυνος φοβόταν μήπως κοπεί το ρεύμα. 1. _____ 2. _____ 3. _____
 - Η γιαγιά έπλεξε πουλόβερ της Μαρίας. 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____